

04

ИП-22.684
4-4

Т. IV

1926

Кн. 1-4

БОГОСЛОВІЯ BOHOSЛOVIH

НАУКОВИЙ ТРИМІСЯЧНИК

ВИДАЄ

~~20935~~ / IV

БОГОСЛОВСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО

ЛЬВІВ — LEOPOLI

З М І С Т (I N D E X)

СТОРОНА
(PAG)

I

Портрети і образи з життя Ювілята (Imagines Metrop. Andreae)	I—XVI
Присвята (Dedicatio)	1
Bulla Provisionis	3—5
о. Др. Йосиф Сліпий: Про молодечий вік нашого Митрополита (Dr. Jos. Slipuj: De Metrop. Andreae iuventute)	6—26
о. Йосафат Скрутені ЧСБВ: У чернечій келії (P. J. Skruteń OSBM: Inter monastici cubiculi parietes)	27—40
Др. Кость Левицький: З національної діяльності Митрополита Андрея графа Шептицького (Dr. Konst. Levyckuj: Quaedam nota de actione Metrop. A. Szeptyckuj pro natione ucraina)	41—44
А. Луцкевіч: Мітрапаліт Шептицький і беларускі рух (A. Luczkiewicz: Metrop. Szeptyckuj et Albo-rutheni)	45—48
о. А. Станкевіч: Мой успамін аб Мітрапаліту Андрэю Шептицькім (A. Stankevič: De metrop. A. Szeptyckuj reminiscientiae)	49—50
о. Йосиф Схрейверс Ч. св. Ізб.: Основання Чина 00. Редemptористів схід. обряду (P. Jos. Schryvers C. SS. R.: De erectione Congregationis PP. SS. R. ritus orientalis)	51—55
Д. Дорошенко: Спомини про перебування Митрополита Андрея Шептицького в Росії за часів війни (D. Dorošenko: De Metrop. A. Szeptyckuj in Russia tempore belli in carcerem coniecto)	56—65
о. Юліан Дзерович: Митрополит — Меценат (J. Dzerovyč: De Metropolitae — Maecenate)	66—77
о. Василь Лициняк: Товариство „Захист ім. митроп. Андрея гр. Шептицького для сиріт“ у Львові (B. Lyczniak: De orphanotrophio Metrop. Andreae Szeptyckuj)	78—84
P. Michel d'Herbigny S. J.: La première entrevue de Métropolitae André avec Son Eminence le Cardinal Mercier	85—87
о. Адам Солодух: Митрополит А. Шептицький і уніоністичні змагання на Білій Русі (Adam Soloduch: De Metrop. A. Szeptyckuj atque Unione apud Albo-Ruthenos renascente)	88—93
Епш. Йосиф Боцян: Пастирські листи Митрополита Андрея (Eppus. Dr. Jos. Bocian: De litteris pastoralibus Andreae Metropolitae)	94—149
о. Др. Климентій Шептицький, ігумен Студитів: Митрополит Андрей і оновлення східної чернечої традиції (P. Dr. Clem. Szeptyckuj: De Metrop. Andreae conatu vitam monasticam sec. traditionem orientalem renovandi)	150—163
Cirillo Korolevskij: Les fonds Borghèse et Barberini au Vatican (à suivre)	164—169, 257—266, 343—356
Бр. Й. Г.: Відвідини Америки митр. Андрієм Шептицьким в 1910 році (Fr. Ios. G.: Diarium itineris a Metrop. Andrea in Americam a. 1910. suscepti)	170—197
Микола Вороний: Портрети Митрополита Андрея (M. Voronuj: De imaginibus Metropolitae A. Szeptyckuj)	198—205
о. П. Хомин: Митрополит Андрій Шептицький як Апост. Візитатор для Українців в полудневій Америці (P. Chomyn: Metropolitae A. Szeptyckuj — Apostolicus Visitator gr. cath. Ucrainorum in America meridionali)	206—215
о. Іван Рудович: Вступлення Митрополита А. Шептицького на митрополичий престол у Львові (Ioannes Rudovyč: De inthronisatione Metr. Andreae 17. Ian. 1901.)	216—230

о. І. Др. Лятишевський: Митрополит Андрій Шептицький як Єпископ Станіславівський (Dr. I. Latyševskij: De Episcopatu Stanislavopolitano Andreae Szeptyckij)	231—235
В. Пещанський: Дещо про українські і великоруські ікони (продовження і кінець)	267—282
о. Др. В. Василік: Про літургію св. Івана Золотоустого (Dr. V. Wasyluk: De liturgia S. Iohannis Chrysostomi) (продовження слідує)	283—295, 357—367
Благословення Св. Отця (Benedictio SS. Patris)	341—342

II Огляди й оцінки (Conspectus et recensiones)

Carolus Frick S. J.: Logica in usum scholarum (о. П. Кандюк ЧСВВ)	296—297
Georg Bichlmair S. J.: Urchristentum u. katholische Kirche (о. А. Ішак)	297—298
L'Apostolat missionair de la France (о. Й. Схрейверс, Ч. св. Ізб.)	298—299
Dr. Eduard Weigl: Christologie vom Tode des Athanasius bis zum Ausbruch des nestorianischen Streites (373—429) (о. А. Ішак)	299—300
1. Michael Gatterer S. J.: Annus liturgicus cum introductione in disciplinam liturgicam	
2. Idem: Das liturgische Tun (о. Ст. Рудь)	300—302
Dr. Friedrich Hünermann: Wesen u. Notwendigkeit der aktuellen Grade nach dem Konzil von Trient (о. А. Ішак)	302—303
Vie du Cardinal Gibbons, archevêque de Baltimore par Allen Sinclair Will — traduite et adaptée de l'anglais par les soins de l'abbé A. Lukan (о. Й. Схрейверс, Ч. св. Ізб.)	304—306
Іще на схолястично-догматичні теми (о. Й. Сліпий)	306—317
L. Lavaud: Saint Thomas „guide des études“ (о. Й. Схрейверс, Ч. св. Ізб.)	368
Jacques Gerber S. J.: Le sacrement et le Sacrifice (о. Й. Схрейверс, Ч. св. Ізб.)	369
Dr. theol. Anton Michel: Humbert und Kerularios (о. Йос. Сліпий)	369—371
L. Garriguet: Eucharistie et Sacré-Coeur (о. Йос. Схрейверс, Ч. св. Ізб.)	371—373
Dr. Expeditus Schmidt O. F. M.: Magnalia Dei (о. Др. Вас. Василік)	373—374
Hans Meyer: Geschichte der alten Philosophie (о. Г. Костельник)	374—377
Dr. Gerhard Rauschen: Grundriss der Patrologie (о. Др. В. Лаба)	377

III Вибрані питання (Analecta)

о. Др. Вас. Лаба: Меморіал в справі оснований греко-кат. єпископства в Канаді	236—238
о. Йос. Схрейверс, Ч. св. Ізб.: З подорожі митроп. Андрія Шептицького по Бельгії і Голяндії при кінці 1920. і з початком 1921. рр.	238—240
Віра Слободяч ЧСВВ.: Кілька сторінок із хроніки монастирів СС. Василян	240—246
Кирило Студинський: Спомин	246—248
Вячеслав Липинський: Лист до Редакції „Богословії“	248—250
Михайло Галушинський: Промова на ювил. святі 17. І. 1926	250—252
о. А. Цікота: Про побут Митр. Шептицького в Петрограді 1917. р.	252
о. В. Гадлейські: Мой успамін пра Мітрапаліта Шептицького з Петрограду 1917. г.	252—253
Др. М. Чубатий: Митрополит в двох творах хроніка	253—256
о. Юстин Гірняк: З педагогічної патології	318—319
о. П. Хомин: Уніоністичний Зїзд у Відні	319—320

СТОРОНА
(PAG.)

Іл. Свенціцкий: Володимир Пещанський † 26. VIII. 1926.	378—381
Вячеслав Заїкин: Микола Коробка та його розвідка про джерело руського християнства	381—389

IV Всячина-Хроніка (Varia-Chronica)

на ст. 321—322, 390—393

V Богословське Наукове Товариство
(Societas theologica)

на ст. 323—325, 393

VI Книжки і часописи (Libri et ephemerides)

на ст. 326—340, 394—404

Митрополит Андрей і оновлення східної чернечої традиції

[*P. Dr. Clem. Szeptyckyj — De Metrop. Andreae conatu vitam monasticam sec. traditionem orientalem renovandi.*]

В огляді праці Митрополита Андрея — не можна поминути мовчаннем його старання і трудів, щоби нашої Церкві а через се і народови в обильнійшій мірі запевнити скарби, укриті в радах Євангельських. Один Бог знає, кільки він за се молився, як часто о тім думав, і як постійно до того стремів, щоби ті, такі спасенні — бо самим Божим Спасителем дані ради, ширилися по нашій землі, щоби життя після тих рад стало доступне для як найбільшого числа наших людей — а при тім, щоби і відродилося — по можности в первіснім стариннім своїм виді — східне монашество, яке і числом монастирів і всесторонньою своєю діяльністю — в византійській імперії і на цілім Сході дійшло було до великого значіння, а котрого вплив з малими виїмками все йшов на услуги правдивої віри та церковної єдности.

„Єще перебуваючи в Васисиліянських монастирях — „пише Митрополит¹⁾, — та справуючи обовязки магістра „новиків в Добромильській обителі (1893—1896), а потім „львівського ігумена (1896—1898) переконався я, що Добромильська конгрегація не відповідає всім покликанням, „з якими мається до діла в нашім народі. Бо та конгрегація, „установлена після норми конгрегації законної клерикальної, не приймає молодців, що не знають ні ремесла, „ні науки. Хлібороб рільник або зовсім не буває допущений, „або наколи задля особливших причин буде і принятим — то часто тратить покликання, бо не знаходить

¹⁾ В листі з 6. II. 1921 до С. Конгрегації для східної Церкви.

„в монастири життя достроного до свого стану; по „монастирях плакається науку і ремесло — а звичайна „праця ручна, іменно рільництво, виконується світськими „робітниками, хоч найбільша часть нашого народу зани- „мається рільництвом, і виключно спосібна до праці того „рода. Як єпископ, вважаю се за мій обов'язок, стара- „тися, щоби мій нарід міг лекше іти за радами Євангелія“.

І дійсно — се незвичайно важне питання, дати якнай- більшому числу одиниць — зачинаючи вже від непи- сьменного простолюдина — можливість осягнення тої повноти християнства, яка міститься в Євангель- ських радах, в радах, які Ісус Христос дав всім людям, отже, вони повинні бути всім доступні. Старе східне монашество розв'язало се питання з успіхом, а в латин- ській Церкві — можливість та є дана вірним через сам факт, що там існують такі численні монаші згромадження і сто- варишення з відрубними своїми цілями. В східній зєдиненій Церкві велика часть покликань до чернечого життя до не- давна була нездійснима, прямо через брак відповідних ор- ганізмів, до яких вони могли би пригорнутися; іменно стан рільничий, в нашім народі числом найбільший, був в прак- тиці позбавлений спромоги, заповняти своїми синами і доч- ками монастирі, хоч якраз серед того стану зачинало бу- дитися найбільше покликань. А була се немала шкода; бо стан рільничий є все матеріальною підставою кожного народу, і так як здоровою і богатою є та суспільність, де всі прочі суспільні верстви (міщани, ремісники, купці, про- мисловці, урядники, учителі, письменники і інші) опира- ються на сильнім, багатім, здоровім і просвіченим селянстві — так само і в монашєстві. Монах рільник і своїм числом і працею дає сильну природну підставу монашій родині, а притім нераз і внутрішньою своєю вдачею стає взором монашого духа покори, послуху, трудолюбивого, умиртвле- ного і повздержного життя.

Хоч брак приміщення для кандидатів-рільників спо- нукав розглянутися за новим якимсь видом монашєства — то не слідувало однак з того, щоби нова чернеча гро- мада, яка мала зродитися, була з гори призначена ви- ключно для покликань зпосеред селян-рільників. Булаби се друга шкідлива односторонність.

Та саме Провидіння Боже прийшло нашому Митрополитови в поміч і дозволило йому здійснити його бажання, не потребуючи при тім оснóвувати якийсь новий „чин“, бо се не було би відповідало східньому переданню, де монашество ніколи не було поділене на „чини“ як в латинській Церкві, і булоби також противилося особистій духовій вдачі Митрополита, від котрого я не раз чув, що нічого не було йому так далеким як думка — стати „основником чину“.

Почин до того діла прийшов з долини, від нашого простолюддя, що під подувом благодати само між собою зачало уряджувати життя після Христових рад.

В р. 1898/99 на фільварку Кристинопільського монастиря ОО. Василяян зібралося кількох побожних молодців і зачало в убожестві, чистоті і послуці вести життя молитви та праці: духовий провід дав їм о. Андрей, який тоді був професором богословії в Кристинопільській обителі.

Кілька літ пізніше (1901/2) в Олеську рівнож зовсім саометно зібралася друга подібна громада людей — рільників і ремісників; поділивши свій день на молитву і працю, стреміли вони до совершеннішого духового життя через сповнювання Євангельських рад. Случайно, при нагоді візитації довідався про них наш Митрополит, відвідав їх, зацікавився ними, заопікувався та заохотив до видержання. З обох тих завязків зродився перший монастир „Студитів“; назву ту прийняли тому, бо від першого початку та нова монаша родина і що до літургічного життя і що до монашої карности — хотіла в міру можности держатися устава Студийського, того устава, який з Царгорода і Афону переняла була перша наша чернеча громада Печерської Лаври в Києві — а відтак всі прочі монастирі на старій Русі.

Щоби монашу братію мати близше себе і бути в спромозі дати їм успішний духовий провід та відповідну організацію, Митрополит умістив їх наперед у Львові (на своїй реальности на Вульці¹⁾), а відтак купив для них 40 моргів поля в Скнилові (1904) — і зараз в слідуючих літах побудував там монастир; перед вибухом війни чернеча Скнилівська громада доходила вже до $\frac{1}{2}$ сотки братів. В р. 1910

¹⁾ Тепер дана Митрополитом на власність ОО. Василяянам.

видав Митрополит для Скнулівської Лаври „Типикон“, що зачинається словами:

„Смирений слуга Божий — многогрішний схимонах „Андрей, Галицький Митрополит, Архімандрит Скнулівської „Лаври синам своїм і братям монахам жиючим в постни- „честві під уставом Студитским — жєлає Божого мира, „Божої благодати, Божої любви і витревєня в подвигах „монашого життя аж до смерти“. До того Типіка вернемо ще пізнійше.

В літах 1898/99 много наших людей виємігрувало до Боснії — і поселилося переважно в околицях Прњєвора і Банялуки. Ті українські поселєнці не мали там якийсь час своїх священників, і тому далися в доволі значнім числі перетягнути Сєрбами на православє. Митрополит відвідав тоті нашє босняцькі кольонії і постановив зарадити лихови через оновання монастиря. В тій ціли купив кількадесят-моргову посіість¹⁾, де о. Андрій Шегєді, одинокий тоді парох для гр.-католицького населєнєня, заложив винницю, а брат Йосиф Гродський побудував в р. 1907 церкву і монастирок. В р. 1908 вислано туди 2 братів Студитів (з того один єромонах) з поручєнням занятися душпастирством українських переселєнців. Коли Камєницькі монахи (в слїдуючих літах прибув до них іще один ad hoc висвячений інок і більше число братів) обняли духовну обслугу по осадах, то нашє люди майже всі без виїмки вернули до нашої Церкви²⁾.

Приблизно 1909 р. віддав Митрополит братам монахам зі Скнулівської Лаври свою камєницю у Львові на Петра Скарги, де якийсь час перед тим містилися дячки. О. Леонід Фїодоров (пізнійший екзарх російської католицької Церкви східнього обряду — котрий тепєр вже 3-ий рік як ісповідник мучиться в московській большевицький тюрмі)

¹⁾ В Камєниці (повіт Прњєвор).

²⁾ Монастир в Камєниці побільшений в р. 1913 і на початку 1914 р. вчасти згорів. Задля малого числа братів треба було його звинути в повоенним часі. В р. 1924 в сам день св. Йосафата відновлено його, але тільки на 2 місяці, бо сєрбське правительство вигнало наших монахів з Камєниці і тепєр хоче монастир сконфіскувати. Головною причиною такого поступовання є се, що хоче мати свобідну руку в притяганню Українців „на сєрбське“. Агєнтом в тій негідній акції стався сумної слави апостат Стрїльчик.

— проводив там в літах 1910/12 місійною школою аж до часу, коли в зимі 1912/13 вступив до Студитів і виїхав на новіціят до Боснії.

В Студіоні при вулиці Петра Скарги зачав наш Митрополит збирати бібліотеку, а її спеціальністю мали бути *Orientalia* іменно з Византійсько-Славянського та церковного обсягу. Закуплено збірку книжок о. Аврелія Пальмієрія і дальші закупна побільшують її аж до нині, так що вона межи іншими має може найбільшу, поза межами Росії, збірку російських передвоєнних періодичних богословських, церковних та наукових видань. Тепер бібліотека львівського Студіону числить коло 10.000 томів.

В р. 1919 Скнулівська Лавра (зруйнована вже раз в р. 1914, а в р. 1917/18 відновлена) згоріла зовсім в часі українсько-польської війни. Всі братя схоронилися на разі в домі при вул. Петра Скарги, доки їх Митрополит не примістив в Уневі, де вони перебувають і до сего часу. Разом зі Скнулівськими братами переселився до Унева і захист воєнних сиріт, що від 1917-го року існував в Студіоні при вул. Петра Скарги. Тепер є в Уневі 40 хлопців сиріт, які в монастири вчать ремесла, побираючи при тім і домашню приватну науку, що відповідає науці народніх шкіл для молодших, а гімназіяльній для старших та спосібнійших. До удержання того сиротинця причинюється у великій мірі Митрополит, якій відступив на ту ціль доходи із водного млина в Уневі та кількадесять моргів пасовиска, ріллі і сіножати, додаючи і потрібне паливо з митрополичих лісів.

Старання нашого Митрополита коло розбудження чернечого життя на Україні і на цілім славянськім Сході не обмежувалися лиш до відновлення враз зі старою назвою тої старої галузи східнього монашества, якою є ми, Студити.

Присвоєння нашій Церкві такої місійної сили, якою є ОО. Редемптористи і спровадження їх до нашої церковної провінції — зріст чина СС. Василіянок і побільшення їхньої виховавчої діяльності — спроби основання чисто контемплятивних жіночих монастирів — а вкінці гадка, яка тепер стала в католицькій Церкві вже загально принятим кличем, щоби східна і западна Церков дійшла до взаємної пенетрації при помочі своїх монаших чинів (західні ордени формують власні галузи

східнього обряду і дають в сей спосіб восточним можливість вступати в свої ряди — без покинення ріднього обряду — а знова східні чернечі громади приймають до себе кандидатів з латинської Церкви) — ось ряд прояв, що в теперішнім лихоліттю потішує надією на кращу будучність; історик, який колись буде розсліджувати початки тих подій, таких важних для нашої Церкви, стрінеться всюди у самого джерела з почином, з працею, зі щедрою жертвою Митрополита Андрея.

Я обмежуюся лиш до того, що мені особисто ближше і що ліпше знаю — хочу отже ще дещо сказати про духові підвалини, які наш Митрополит клав під монаше життя і монашого духа у Студитів.

Від коли монаша братія поселилася у Сквилові, Митрополит мимо своїх численних занять, раз в раз находив час, щоби її відвідати; а коли загостив до Сквилова, то не для власного відпочинку, а все мав науку для братів, або скликував раду чи капітулу, а в вільнім часі приймав кожного брата зокрема, що зголошувався (а ніколи їх не бракувало) і там в келії (постійно резервованій для нього) в чотири очи наминав і потішав, заохочував і поучав, радив та розсуджував, а все тим широким, лагідним, та вирозумілим для людської уломности серцем, що само заєдно рветься до високих подвигів і других до того пориває.

Коли був поза Львовом н. пр. на візитації, тоді знова писав листи до Сквилова, писав також і до Камениці. Листи ті наша чернеча братія нераз відчитує, а все з однаковим зворушенням, бо кожде майже слово горить сильною і покірною любовю до Бога, любовю до монашого звання, і до тих своїх синів, що йдуть тою дорогою. Сі листи переховуються в Студитській Лаврі.

У вступнім слові до Типикона Сквилівської Лаври (друкованім в Жовкві 1910. р.) і до Уставу Унівського (рукопис з 1919. р.)¹⁾ як також і в листі Митрополита до Св. Конгрегації для Східньої Церкви з 6/2. 1921.²⁾, находимо

¹⁾ Устав сей з огляду на пововнні обставини в дечім зміняв постанови Сквилівського Типика.

²⁾ Писаний при нагоді переслання Уставу до Риму в цілі затвердження його Апостольським Престолом.

власними словами Митрополита Андрея зясовану ціль, яку він поставив Студитам і основні засади, на яких має опиратися наша чернеча родина:

„Монаше жите — Братя“ — читаємо на 1-й сторінці Типика Студитської Лаври св. Антонія Печ. в Скнулові — „то жите, в котрім чоловік опустивши світ, рідню, всі „добра і приємности мірського жита, щоденною борбою „з собою самим стараєся наслідувати во всім Ісуса Христа „ідучи за Євангельскими Його радами. Длятого книга „св. Євангелія то перше основне правило монашого „жита. Ту св. книгу потреба Вам — Братя, щоденно читати і розважати, щоби кождий з Вас перенятий духом „Христа Спасителя, в кождім ділі і в кождім слові і в кож- „дій гадці чим раз більше ставав ся до Нього подібним, „чимраз більше і лучше Богови служив і Йому подобав ся. „А що „без віри не можна Богу угодити“, першим старанем Вашим нехай буде, нашу св. католицьку віру добре „знати, кріпко її держати ся а в разі потреби і кров за „ню пролити“.

„Окрім св. Євангелія маєте знати і в діло впроваджувати правила св. Отців, св. Василія і св. Теодора Студита, „як і науку Преподобних Отців наших Макарія, Доротя, „Венедикта. А в житю Ви повинні старати ся ступати слідами св. Богоносних Отців наших Антонія Вел., Пахомія, „Евтимія, Савви, Онуфрія, Антонія і Теодозія Печерских „і св. свящм. Йосафата і прочих Преподобних Отців наших“.

„В святых правилах знайдете наставлення і науки, котрі „покажуть Вам, як многими трудами і борбами треба до- „ходити до досконалости ангельского жита по радам Христовим. Але трудно би Вам було знайти в тих правилах, „як молитва і праця мають бути розложені і до чого Ви „в щоденних занятях есте обовязані. Тому, щоби Вам улек- „шити монаше жите, я зібрав тут ті монаші установи і звичаї, котрі суть в нашій Скнулівській Лаврі і дасть Бог, по „всі часи як найвірнійше будуть заховані“.

„Яко монахи восточні...“ — пише Митрополит у вступнім слові до Уставу Унівського — мають Студити... „заховувати всі монаші переданя Сходу“ — попри правила св. Василія Великого — ...„най святими будуть для нас і у великій почести дуже мудрі письма св. ОО. наших: Пахомія,

„Макарія, Доротей, Венедикта, Теодора Студита і всьо, що нам Вітці передали. Чим старші св. Переданя Сходу, тим більше вяжуть Восточних з католицькою Церквою і тим вірнійше повинні бути нами заховані“.

„Ціле церковне правило будуть відправляти в хорі у відповіднім часі ті, котрих до того Божого діла призначать настоятелі, яко спосібних на сей найсвятійший уряд. Хтож задля монашої праці буде звільнений від того нашого обовязку, нехай знає, що повинен приватно відправити церковне правило, або відмовити вервиці після канона так, аби се діло Боже перше займало місце в житю монаха, бо нічому не треба давати першенства перед молитвою¹⁾“.

„А занятя в Лаврах і монастирях нехай будуть спрямовані до того, щоби монахи нашого братства у всім служили Христовій Обручниці, католицькій Церкві і були готові підняти ся всяких трудів, якими могли би послужити великій справі Христа — після обставин часу і місця. Томуж, що в наших часах на Сході дуже много овець, котрі не є з тої вівчарні, а яких треба привести, щоби був один пастир і одно стадо — всі праці будуть звернені до діла злуки незєдинених Восточних зі св. Римською Столицею. Нехай буде метою братів всіми своїми трудами унію сю підготовити, або осягнути, не устаючи рівночасно горячо о се Бога просити, в усіх молитвах, жертвах та наміренях“.

¹⁾ Спільна — прилюдна молитва (правило церковне — Служба Божа) перше у нас займає місце, яко молитва Церкви. Всі брата мають право брати участь в хорі — мають також і обовязок, о скільки праця і конечна потреба монастиря не стане тому на перешкоді. Кождий брат (іменно схимник), о скільки заняття йому позволяє, повинен бути на цілім правилі що дня. — В практиці виходить на таке, що в Лаврі що дня ціле правило правиться в годинах, кождій части того правила властивих — одначе брата в значнім числі лиш на частях правила є присутні, а хто коли має бути присутній (на утрени, вечірні, чи повечерю), то залежить від рода заняття, до якого є призначений. Монахи, що склонюються більше до контемплативного життя, дістають від настоятеля таке заняття, при яким можуть бути що дня на цілім правилі присутні. В полуношниці беруть участь лиш з гори до того призначені брата, яким здоровля на се позволяє і то лиш раз або 2 рази на тиждень кождому його черга припадає.

„Всі монахи повинні старати ся своїм приміром — „а священники і приміром і проповідію поширювати на Во- „стоці Євангельські ради; най образують в школах молодіж „в католицькій науці; най учать нарід через місії, духовні „вправи та інші праці апостольского житя; най ділами „християньского милосердя і любови дають доказ для „незєдинених Восточних, що католицька Церква є правди- „вою Христовою Обручницею; віддаючись всесторонній „учености, най боронять католицьку віру і науку перед „клеветами єретиків і схизматиків; врешті і ті най підпо- „магають всі апостольські труди чина, що в Лаврах посвя- „тилися контемплативному житю і працям рук або шту- „кам...“

В листі до Римської Конгрегації для Східньої Ц. Ми- трополит Андрей точнійше зясовує головні засади, на яких є опертий Устав Унівської Лаври, затверджений своєю властю. Пригляньмося ближше тим засадам:

1. В монашій родині, що жиє по Студийському Уставу, контемплативне життя (молитви та праці наукові, мистецькі чи ручні) і життя активне (виховування, місії, діла мило- сердя) так із собою лучаться, що в Лаврі (т. є. мате- ринським домі) після передання східнього монашества ціле правило все в хорі відправляється — а час розділю- ється на молитву і ріжного рода працю. Лавра має при- лучені собі монастирі (*skvta*) або менші доми (*κέλλια, με- τόγια*), в яких після обставин місця і часу монахи посвя- чуються переважно одному або другому заняттю (заве- дення виховавчі, доми місійні, наукові, доми посвячені хри- стияньському милосердю, чисто рільничі оселі і т. д.).

Щоби в тій самій чернечій громаді контемплативні монахи і такі, що ведуть активне життя, зрослися зі собою дійсно в одну родину — то треба, щоби і устав і дух братства відзначався як найбільшою вирозумі- лістю і зглядністю для всього, що не належить суцню до життя після рад Христових.

Щоби всі браття мали таке широке серце, треба вже в початках в тім напрямі виховувати новиків; най мають тих за добрих іноків, що дійсно живють після рад Євангелія, хочби притім н. пр. один случайно хору не правив, а другий мясні страви їв, а третій виключно такому

або іншому заняттю віддавався, чи то буде обслуга хорих, чи рільництво, чи малярство, чи наука, чи виховування, чи душпастирство.

Цілий чин яко такий не має особлившої, специфічно для себе определеної ціли, як то звичайно мають чини і згромадження в латинській Церкві (одні н. пр. лиш школами займаються — другі лиш хорими або місіями і т. д.). Ціллю монахів по Студійському Уставу є лиш „жити після рад Євангелія“, а бути при тім широкою рамою для як найбільшого числа покликань і для покликань всякого рода, що їх ласка Божа в серцях тих, що зголошуються, розбудить. Один рід звання не сміє виноситися над другий, (контемплятивний над активним — душпастирський над таким, що працею рук своїх Богу служить). Жаден рід праці умовою чи ручної не є виключений, хіба такий, що його канони узнають невідповідним для духовного стану; але між родами праці нема жадного ерархічного порядку, нема праць висших і низших — всі є собі рівні, бо для черця всі є лиш середником і нагодою служення ближньому а при тім набування чеснот і святости, а до тої ціли надається кожда чесна праця однаково добре, праця світом осуджена яко низша може навіть ліпше надається від другої, що світ уважає її висшою. Ніхто не має судити звання свого брата, а кождий перебуваючи стало в покорі після слів Апостола, має випереджувати другого у відданню йому чести.

В такий спосіб стають одні другим великою поміччу. Місіонар в Лаврі все найде оновлення духа через уєднення і молитву, учитель молоді в короткій місійній праці чи ручнім заняттю відсвіжиться та відпічне, а такий, що жие в контемпляції в тій злуці з братами, що працюють в якімсь зовнішнім заняттю, буде знаходити спонуку до щораз то ревнійшого апостольства молитви і жертвування себе самого. Велика чернеча родина, основана на такій широкій підставі, буде могла стати для східних незєдинених черців взором давного монашества і потягати в той спосіб до єдности церковної тих, що мають правдивого монашого духа.

Така монаша родина буде з одної сторони в спроможі заспокоювати різні релігійні, суспільні і виховуючі потреби, якими до сего часу у східній Церкві мало хто займається, а з другої сторони ніхто зпосеред незєдиненого монашества не буде могли закинути, наче би католицькі монахи занедбували молитву і правило церковне.

2. Яко зовнішний вираз сеї широкої засади, що „лиш то всіми мусить бути заховане, що є сутне радам Євангельським“ — має служити і се, що монаша родина, жиючи по Студийському Уставу після східнього передання, не має назви взятої від якогось святого отця яко свого оснувателя і законодателя; монахи звуться попросту черцями такої то а такої Лаври. „Нашим“ отцем *κατ'ἐξοχήν* нікого не називаємо а всіх св. монахів, що були в Церкві, називаємо „нашими отцями“. Правилom нашим не є виключно правило св. Василія, а правила св. Отців.

А понад всяке людське правило має монаше братство ставляти закон Євангелія і його держатися більше, як якогонебудь, людьми определеного, закону; тому більше мають шукати духа Євангелія, як букви людського правила. Так і св. Василій в своїм правилі більше описує монашого духа, радше дає образ душі, що іде за радами Христа, чим творить кодекс монашого права.

3. Кожда Лавра з долученими до неї монастирями становить для себе окрему одиницю, що з іншими лаврами злучена є хіба якоюсь висшою радою; ігумен Лаври з правила вибирається на ціле життя та посвячується окремим „чином благословення ігумена“. Такий ігумен не має бути „прелатом“ після поняття латинської Церкви, але старшим межі братьми і їх провідником.

4. Після старинного обичаю, що був загально прийтий в первіснім монашестві, нема в братстві по Студийському Уставу ріжниці межі іноками рукоположеними а нерукоположеними. Іншої ріжниці між братьми нема, крім тої, яку установляє східне церковне право для черців, а іменно чисто монаше розріження: межі новиками і архаріями (що приготовляються до обітів) межі рясофорами (послушниками, що живуть без обітів схими) і монахами малої схими (*μικροσχήμοι*, що зложили

вічні обіти) і монахами великої схими (*μαγαλοσχήμοι*, що по довгих літах іночества обітом зобов'язуються до строгішого життя в уєдиненню та молитві)¹⁾.

5. Спосіб життя після монашого духа, порядок дня в лаврі та в кождім монастирі чи домі, має йти по східньому звичаєві, як це описано в Типиконі, де Правила і Устав приноровлюється до обставин часу, заняття і місця кожного дому зокрема. Ось головні засади, на яких маєтсья в нас опирати і розвивати монашество по Студийському Уставу. Се немов дорогоскази, поставлені нам рукою Митрополита Андрея.

Ше про одно треба згадати.

6.²⁾ В ділі зєдинення Сходу, в праці коло усунення того брудного намулу, яким повинь большевизму покриває давний християнський обичай в Росії і на Україні, в тїм відновленню християнства від самих підстав, яке там мабуть станеться конечним, сама проповідь Євангелія не вистарчить, не вистарчить по монастирях і апостольство внутрішньої молитви та примір святого життя. То всьо не-обходиме, але до успіху потрібне буде й третє.

Ціла стара християнська культура українського і московського народу виросла викормлена і вихована византійсько-словянським обрядом; аж до революції захавала вона на собі як печать — характер літургїчний. В школі, в творах літератури, в тїм, що російський пересїчний освічений інтелїгент мусїв знати і чим звичайно цікавивсья, в замилюваннях тамошнього багатого купецтва, у вигляді дорїг та вулиць, в урядженню державних будинків і установ, ба навіть залїзничих двїрцїв, всюди були наглядні слїди церковного, Богу відданого культу.

¹⁾ Студийський Устав знає крім звичайних черцїв іще таких, яких життя має відзначитися суворїйшою аскезою, цілковитим мовчаннєм, омицанням всїх людей, строгїстю постїв (безмовники, отшельники або анахорети, затворники-постники). Братя, випробованї довгими літами спільного життя і утвердженї в чеснотах, а іменно в покорї, можуть бути допущенї на власне прошеннє та по новїй пробї до життя того рода.

²⁾ Гадки того уступу висловив Митрополит в брошурї „Le restauration du monachisme slave“. (Imprimerie du „Bulletin des Missions“ Abbaye St. André Bruges) 3 p. 1924.

Східня Церква своїм виховуючим впливом не сягнула так глибоко в душу своїх вірних, як західня, не перемінила силою великих релігійних правд внутрішнього чоловіка до того ступеня, як се зробила латинська Церква, але за те при допомозі світської влади дала зовнішньому життю о много виразнійше знамя християнське, і то не лиш загально релігійне, але й обрядове — літургічне. В тім була певного рода небезпека, бо коли занедбувано усильну та постійну працю над моральною поправою чоловіка і коли через те дух християнський не ріс а упадав, часто з цілого християнства лишалося тільки обрядове життя Церкви; але була в тім і сила, бо в недостачі чого иншого той обряд много ратував, він був для віруючих головною школою, де вони вчилися і вірити і молитися; для невіруючих ставав обряд одиноким звеном, що їх тримав при християнстві і що їх знова до віри міг привести, бо і для невіруючих обряд звичайно лишався чимсь дуже дорогим, чимсь, до чого серце приросло, як до споминів молодих літ та рідної хати.

Тепер по потопі большевизму всім, іменно Росіянам, що не є фанатиками комунізму, той обряд стався ще більше святим та цінним, бо то одно, що їм лишилося з минулої слави та щастя — ту любов надармо силкуються вирвати зі серця народу володарі сучасної доби¹⁾.

Люди, що Богом будуть покликані до того, щоби у наших братів з найблизшого Сходу *omnia instaurare in Christo*, не будуть могли поминути тої великої сили, яка лежить укрита в обряді.

До проповіді, молитви і приміру святого життя будуть мусіти будучі місіонарі додавати і святість культу належ-

¹⁾ Троцький мав раз в саму неділю Пасхи (не знаю, в Петрограді чи в Москві) перед головним собором велику промову до многотисячної товпи народу. Сенс промови був такий: най бавляться і святкують, але нехай не вертають до старих і дурних забобонів, бо ані Бога нема, ані Ісуса ніколи не було, отже і з мертвих встати не міг і т. д. Коли скінчив промову, гробова тишина, лиш до трибуни зблизився один чоловік з народу і голосно попросив, щоби йому позволено лиш 3 слова сказати. З трудом позволення се дістав. Тоді, вийшовши на естраду, зробив на собі великий знак хреста і грімким голосом сказав „Братя, Хрґосъ Воскресе“. „Востанѣно воскресѣ“ загреміла товпа і як та могутня філя океану, в котру ударив бурний вихор, з великим плачем туги, але і надії, весь нарід кинувся в церковні двері.

ного Господу Богу. Чим більша вага буде кладена на тоту церковну службу, віддавану Г. Богу в стариннім ріднім обряді, тим кращий успіх буде мати апостольська праця, бо літургічний чар обряду є для многих душ такий сильний, що не опруться йому, а дадуться потягнути до Христа не розумованням і навіть не приміром, а своєю любовю до обряду.

Монастирі, посвячені в особливий спосіб літургічній церковній молитві, в яких та молитва ставиться на першій місці їхнього життя і їхньої праці, стануть осередками релігійної і культурної пропаганди, котра найбільше може відповість духовому розположенню тих народів. Такі монастирі мають найбільше виглядів на се, щоби вирятувати тим народам то, що ще лишилося з їх старої культури і відбудувати її на тих самих основах, на яких її будували перші проповідники Євангелія. Тому то як найстаранніше плекання і розвиток літургічного життя в чистім византійсько-словянськім обряді, ось одна з головних завдань відроджуючогося східнього монашества.

На заклик Папи Пія XI до примаса ордену Венедиктинців (з 21/3 1924) організується в останніх часах з членів того чину, які на се діло дістали благословення своїх аввів та найвисшої влади церковної, окрема конгрегація монахів, що посвячуються виключно справі зєдинення Церков, в першій мірі на славянськім Сході¹⁾. З тою східньою віткою, яка виросла зі старого, а все здорового і сильного Венедиктинського пня, увійшли в монашу федерацію і наші монахи, жиючи по Студійському Уставу.

¹⁾ Діло се, то новий успіх ідеї і довголітніх старань нашого Митрополита, що не зражувався кількокротними відмовами та невдачами. Мабуть нині сила Венедиктинської працьовитости, науки, монаших традицій того чину, є якраз на часі і для справи нашої східньої Церкви.